

36

45.1581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V Nr. 13

30 KOLOZSVÁRI M. KIRJAZDASÁGI AKADEMIA KÖNYVTÁRA

In acest număr: Conștiința de partid în Ardeal de Octavian Goga ; Atlantida, poezie de Victor Eftimiu ; Necrologul unei Republici roșii de Alexandru Hodoș ; Politica agrară românească de Ion Iacob ; Chibritul fermecat de Septimiu Popa ; O tovărășie amuzantă de Ion Balint ; Politica mânilor libere de Moise Nicoară ; Cronica teatrală: „Sorana“ de Teodor Lazăr ; Gazeta rimată : Oameni surmenați..... de Ilariu Nădușeală ; Insemnări : Subvențiile noastre ; O dezavuare... cam ciudată ; La fața locului ; Sărmanul Caragiale ; O scrisoare ; 30 ani de teatru ; Un furt și nimic altceva ; Răsfoind revistele, etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 10
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Conștiința de partid în Ardeal

Dintre acuzațiile ce ni se aruncă din partea membrilor vestitului sinedriu de-o sută, cea mai des repetată este că am „*spart solidaritatea Ardealului*” și că pe urma noastră, distrugându-se o dulce armonie din bătrâni, lumea de-aici a înregistrat curente de idei contradictorii și s'a împărțit în tabere opuse.

Ce concepție imorală și antipolitică în acest basm al ... *solidarității!*

Bunii mei adversari își închipuie că Ardealul de după unire ar fi trebuit ținut încă într'o îndelungată toroapeală politică, ferit de orice sugestione din vecini și nemișcat ca o apă moartă. După opinia lor, ar fi fost de dorit să rămănem și pe mai departe sguliți sub plapuma căldică a partidului național, sub acoperământul căruia să se fi aranjat în familie toate treboarele noastre. Pentru acest scop dâșii cred, că păstrând ierarhia moștenită a valorilor, împărțind țara între noi pe căprării, am fi avut toată posibilitatea să dominăm situația acasă și în guvernarea statului să aruncăm în cumpănă totdeauna prestigiul unei provincii care-ar fi slujit admirabil interesele noastre particulare. Cum vedeți, părerea era moralicește cât se poate de ireproșabilă și servea într'un chip luminos pregătirea politică a poporului ardelean! Adăugați la aceste principii salvatoare și ideile ce o aveau matadorii regionalismului nostru, că Ardealul s'ar fi putut păstra în mod ermetic închis în fața ori-cărei îndrumări din provinciile surori și că dacă o asemenea anomalie ar fi fost realizabilă ea ar fi contribuit la înărirea unității noastre de stat...

Aceste erezii nenorocite le-am înțeles din primele clipe, oamenii cu scaun la cap, dându-ne seama că reprezentanții vremelnici ai politicei ardeleni lucrează inconștient împotriva intereselor generale ale țării și împotriva celor mai elementare necesități ale colțului lor de

pământ. Ori-ce minte limpede a priceput că particularismul provincial cu toate impulsurile trecutului trebuie înfrânt cât mai de grabă pentru a contribui la închegarea interioară a patriei unite și pentru a putea rezolvi cu mai multe șanse de izbândă diversele probleme locale de mare importanță. Tocmai *acest punct de vedere* cerea cu mai multă tărie sacrificarea izolării și intrarea cât mai repede în configurația de forțe integrale ale noului stat, fiindcă numai cu concursul acestora se puteau aduce rectificări mai grabnice și mai palpabile relațiilor de viață vitregă la care ne condamnaseră veacurile de dominațiune străină. Trebuia deci ca Ardealul cu conducătorii lui să fi avut dela început această maturitate politică de a-și crea o situație de echilibru cu curentele din vechiul Regat, ferindu-se de orice îngrădire și cimentându-și legături de frăție cu partidul cel mai apropiat de credințele noastre.

Dacă acest bun simț normal ar fi prezidat destinele românizmului de-aici, astăzi întreagă politica internă a României ar fi într'un alt făgaș și Ardealul n'ar conta pentru moment ca o cantitate neglijabilă.

Iată logica simplă și onorabilă care ne-a îndemnat pe mai mulți să preconizăm dela început contopirea partidului național cu-o mișcare populară de pe toată suprafața țării, având drept scop fondarea unui mare partid de guvernământ și astfel posibilitatea de-a îndruma în spre bine chestiunile generale și regionale. Chibzuința noastră a indicat din primele zile ale unirii alianța cu *Liga Poporului*, care sub prezidenția generalului Averescu îngloba furtunoasa însuflețire a maselor țărănești de peste munți. În această îmbinare de energii nouă ni se prezentau atunci toate garanțiile de-a contribui cu luminile Ardealului la o perioadă lungă de fructuoasă și liniștită guvernare, care-ar fi putut menaja și trebuințele specific locale. Din nenorocire însă toată argumentarea strânsă cu care am înfățișat lucrurile n'a putut dumiri desorientarea crasă dela conducerea partidului național. Adevărul e că zăpăceala unor oameni grei de cap și complect inocenți în materie se unea cu egoismul meschin al unor notabilități provinciale ca să ne opuié un zid impenetrabil de ignoranță și reavoință. Vina principală însă a acestei apatii o purta atitudinea personală fără nici un relief a dlui Iuliu Maniu. D-sa, omul marilor ambițiuni nemărturisite, în a cărui carieră ipocrizia a ținut locul talentului și șiretlicul s'a substituit voinței, n-a avut pe urma veșnicilor sale făgăduinți decât pasivitate și imprecisiune când venea vorba de realizarea ideii. Rezultatul acestei neputinți, subt care s'a adăpostit cea mai ștearpă șefie politică la noi în țară, se știe. Partidul național fără nici o busolă a colindat pe la toate ușile năruindu-se într'o orgie de pertractări, pentru ca după 4 ani, admițind principiul nostru în chestiunea contopirii cu un curent din Regat, să-l execute în mod detestabil, cununându-se cu d. M. Cantacuzino și cu fabrica Bragadiru, în loc să dea mâna unei mișcări agreate de mulțime.

În astfel de împrejurări ce-aveam mai-bun de făcut decât părăsirea nepricepuților, călăuziți de ideea că solidarizarea cu inerția gân-

gavă nu poate produce nimic? Toată desfășurarea lucrurilor dela acest timp încoace și până astăzi ne privește și luăm pentru ea întreagă răspunderea. Posteritatea ne va judeca rezultatele acțiunii politice și intențiile oneste care-au inspirat tot sbuciumul nostru. Și până la acest verdict însă, care se va rosti fără amestecul inteligent al cuscrilor d-lui Maniu din urbea Dicio-Sân-Mărtin, noi putem însemna o pozitivă binefacere ca o consecință directă a pasului nostru.

Noi am creat conștiința reală de partid în Ardeal, primă etapă a unei serioase orientări politice.

Într'o societate complect neglijată subt raportul educației cetățenești, în lumea de-aici care s'a pomenit subt așazisa oblaudire a partidului național, fără ca cineva să se fi îndeletnicit cândva cu o serioasă operă de lămurire și propagandă, primele noțiuni concrete ale conștiinței de partid le-a adus întemeierea partidului poporului. Prin acest act sentimentul obștesc s'a smuls la noi dintr'o veche amortire, criticismul onest a luat locul obișnuitelor minciuni convenționale și la lumina unor principii s'a făcut cea dintâi diferențiere în rândurile poporului. S'a produs deci pe ruinele demagogiei ieftine, a cărei tradiție stăpâna de multă vreme anelele partidului național, primul apel la rațiune, cea dintâi pagină de cinstită pedagogie politică a masselor din Ardeal. Rezultatul acestor tendințe de cerebralizare a unui mediu crescūt în primitivitatea exploatare nu s'a putut obține, de sigur, decât cu oarecari sforțări. Ne-am poticnit dela început de-atâtea obstacole. Cunoscuta solidaritate a slabilor cu toate instinctele ei de conservare s'a pus în linie de bătaie împotriva noastră și războiul ignobil al celor săraci cu duhul ne-a stropit cu toate noroaiele. Calomniile și insulte odioase ne-au împrôșcat din multe părți. Spectatorul obiectiv al acestui capitol de istorie contemporană va rămânea uimit mâine în fața priveliștei posomorâte de stârpiciune morală cu care a fost întâmpinată aici străduința de a normaliza raporturile noastre de viață și va înregistra mirat cum lupta unui mănunchiu de intelectuali n'a întâlnit în câmpul advers nici-o fărâmă de talent dincolo de bătbăiala celei mai îmbăcsite mentalități rudimentare...

Și cu toate aceste operația a reușit.

Spiritul public în vreme de câțiva ani a făcut un progres apreciabil, vremea răcnetelor electorale e pe sfârșite în Ardeal și-o plămădeală nouă se simte la toate răspântiile.

Noi care-am spart solidaritatea întunerecului avem totuși satisfacția de-a fi întronat aici cultul rezonului. Din laboratoriu nostru au ieșit în aceste părți cei dintâi cetățeni adevărați ai României unite.

OCTAVIAN GOGA

Atlantida

Mormintele sacerdotale din continentul atlantid
Pe care secole și fluvii neîndurate s'adunară
Așteaptă lampa fermecată să spargă haosul lichid
Și besnelor din fundul mării să smulgă taina milenară.

Sânt înecate vechi pământuri ce tot ne mai trimet un pisc:
Bermudele miraculoase și visătoarele Acore...
Coloane, temple dărâmate, inscripții lungi pe-un obelisc
Păstrează mari civilizații cu minunate aurore.

O, în adâncul oceanic visând de-atâtea mil de ani
Incremenți ne-așteaptă Regii cu trupuri în granit înfipte
Egiptiene piramide, menhiri, dolmeni armoricani
Și preotese 'mbălsămate printre tezaure, în cripte.

Elada, Memphis, Palestina, urmași ai vechilor atlanzi
Paris, Cartagina și Roma cu vaste moșteniri comune,
Voi n'auziți cum gem strămoșii în țipete de goelanzi
Și nu vedeți cetății din apă halucinând în Soare-Apune?

Nu vă cutremură, pe lună, misterul celuilalt tărâm
Când spre nostalgice Americi vă poartă navele splendide?
Veniți, cu lampa fermecată în adâncimi să coborâm
Să smulgem fundurilor taina miriadarei Atlandide!

Paris, Februarie 1924.

VICTOR EFTIMIU

Din zi în zi se înmulțesc dovezile care vorbesc de existența celui al șaselea continent, Atlantida, înecat în vremea potopului și de care ne vorbește și Platon. Acest continent situat între Europa occidentală, Africa și America de Sud, zace acum în adâncimile Atlanticului. Câteva piscuri mai răsar pe ici și colo, insulele Acore, Bermude și Canarii. Atlanzii au fost cei mai mari coloniizatori, căci urme de ale civilizației lor se găsesc, în același timp, în Mexic, în Egipt, în nordul Breitaniei și până'n ghețurile lapone.

Necrologul unei Republici roșii

— Iarăș literatura musafirilor —

Pe domnul F. Aderca nu-l cunosc decât din vedere. E o persoană mică de statură, cam anemică, și se poartă cu pistrui. Nu știu pentru ce, dar am ezitat totdeauna să-i întind mâna, de teama unei senzații neplăcute, presimțind contactul umed al unor degete asudate. Literatura cu care se îndeletnicește o cunosc ceva mai de aproape. Cerneala tipografică, după cum se știe, e un dezinfectant prețios care liniștește. Di F. Aderca a scris poezii, a tipărit două volume de romane, a făcut câteva piese de teatru și a răspândit prin diferite gazete numeroase articole de critică impresionistă. Toate s'au trudit, deopotrivă, să apară în fața publicului într'o haină modernă de cruzime și îndrăzneală. Autorul nu reușea însă niciodată să se înfățișeze altfel decât în costumul destul de banal al unui vânător de originalitate.

Nimic nu era ciudat deci în manifestările sale beltristice, în afară de numele cu care le iscălea. Acest mult prea discret *F.* m'a intrigat ori de câteori mi-a sărit pe dinaintea ochilor. Ce putea să însemne oare unica majusculă? — mă întrebam. E Froim sau e Fănică? Apoi, se adăuga la neliniștea mea, acest *A-d-e-r-c-a*, meticolos fabricat ca o anagramă fantezistă, pe care nu puteam să-l desleg, cu toată înclinarea mea pentru descifrarea șaradelor complicate. Unde se putea găsi cheia abracadabrantului nume, care în nici-un caz nu era unul din familie? Să fie un urmaș al doctorului Dracea? Încercam și nu isbuteam...

Având aceste sumare cunoștințe despre dl F. Aderca, pe care le mărturisesc insuficiente, mi-a căzut în mâini cea mai nouă carte a sa, intitulată: *Moartea unei Republici roșii*. Am citit-o cu o neîntreruptă repulsiune, am dat-o la o parte fără indignare, și iată-mă-s descercând din nou firele încălcite ale unui caz cunoscut. E aceeași

literatură de musafiri, fără nici-o legătură cu frământarea sufletească a mulțimei către care se adresează, străină și jicnitoare, supărătoare ca o scripcă dezacordată, mestecând forme și imagini desperechiate, un adevărat bălci multicolor de idei întâlnite pela răspântiile drumului.

Se zice că dl F. Aderca e un scriitor de talent. E posibil. Dar o carte nu poate să se mărginească la însușirea de a se prezenta bine confecționată; ea nu poate să fie interesantă numai prin maniera ei. Darul suflesc pe care-l face cineva în scris semenilor săi, fie că se închină unei estetice idealiste, fie că se străduiește să realizeze o poezie a subconștientului, închide în el necesitatea unui înțeles unic. Sau o idee călăuzitoare sau un permanent sentiment fundamental. *Moartea unei Republici roșii* vrea să fie o pledoarie în favoarea unei doctrine de umanitate. E un pamflet împotriva patriotismului. O mărturisire de credință a unui nou ideal social. N'am avea dreptul s'o cercetăm sub alt unghi decât acela al intențiilor pe cari le desvăluiește. Dl F. Aderca pe care oricine îl deslușește subț masca de circumstanță a căprarului Aurel, eroul povestirei, a luat parte la marșul trupelor românești asupra Budapestei, a trecut Tisa cu soldații noștri, a asistat la prăbușirea dictaturii evreo-comuniste a lui Bela Khun, și-și închipuie că ne interesează ceea ce crede dumnealui despre această necesară expediție militară. Ni s'ar putea pretinde oare să ne mărginim la examinarea pur estetică a unei asemenea opere, în care ceea ce ni se pare întristător de urât este tocmai fondul ideologiei ei monstruoase?

Nu-i place războiul, dlui F. Aderca. Nu ne miră. Cel cari îl cunosc, poate tot atât de mult cași cei cari nu îl cunosc, îi detestă ororile lui inevitabile. Noroiul, sângele și păduchia... În literatura românească nouă am făcut cunoștiință pentru întâia oară cu un poet al tranșeelor, dl Camil Petrescu, care a strâns în câteva poeme simple și evocatoare, toată tragedia crudă, lipsită de strălucire, sfâșietor de anonimă, a morței între rețelele de sârmă. Nu se putea desprinde însă în versurile dlui Camil Petrescu, care se mărgineau să rămână în limitele literaturii, nici-o atitudine împotriva sufletului colectiv, angajat în uci-gătoarea încăerare de fier și de foc. Și, să mă ierte admiratorii ciudatului scriitor francez, n'am văzut această atitudine nici în paginile lui Henri Barbusse, cu care i-a plăcut dlui F. Aderca să fie comparat. *Le Feu*, cu toate paginile de revoltă, cuprinde accente limpezi de mândrie franceză.

Moartea unei Republici roșii este cu totul altceva. O mărturie evidentă a unui dezacord total între scrisul unui om și simțământul primordial al colectivității în sânul căreia trăiește. E volumul unui om fără patrie... Bietul autor! El ar vrea să fie cetățeanul unei țări fără granițe, el ar dori să circule fără pașaport pe toată întinderea umanității, el nu acceptă naționalismul, el e slujitorul unui suprem Cosmopolis, el visează o lume a tuturor, și când colo, — hădă trezire la realitate, — el nu e decât un caporal în divizia dlui general Moșoiu, trebuie să poarte ranița în spate până în *Varosliget-ul* de pe malul Dunării, și n'are altceva de făcut decât să plângă pe ruinele comunismu-

lui visat. Nimic nu pricepe din resorturile morale care mișcă spre izbândă un popor de foști iobagi, nici-un ecou nu stărnește în meditația sa stearpă bucuria organică pe care o zguduie din adâncuri dărâmare a unei nedreptăți de veacuri.

Am urmărit pe dl F. Aderca în drumul său de cuceritor al Budapestei și i-am ascultat amintirile recente. A fost pretutîndeni oaspele unui praznic la care nu era destinat să ia parte. Nu-i dădeau voie să se bucure strămoșii. Il trăgeau de mînică, diferite rude: când răposatul Karl Marx, când domnul Ilie Moscovici... Caporalul Aurel a pornit de-acasă cu teoria materialismului istoric: „Răsboiul desrobirii naționale nu e mai sfînt decît al supremației economice. Cred că e acelaș lucru.“ Nu e de mirare deci, că ajuns la Oradea-Mare, unde populația românească sărbătorea în delir eliberarea definitivă, dl F. Aderca exclamă ca orice *heimatlos* care se respectă: — „Sunt singur și orașul acesta e străin. Ce s'a schimbat de fapt? O administrație. Măritele fapte omenești nu se schimbă în natura lor, oamenii umblă, iubesc, cugetă, de-ar stăpîni ungurii, de-ar stăpîni românii aci“. Așa s'a întîmplat, cu alte cuvinte: pe pămîntul acesta, un neam a suferit timp de zece veacuri stăpînirea care s'a străduit să-l nîmicască, și abia după o mie de ani a izbutit să săvârșească fapta cea mare a liberării, plătită cu jertfe și sîngerări fără număr. Că s'a schimbat adică, aci? Pentru oamenii pămîntului acestuia, întregul mers al vremii, destinul însuș. Pentru cetățenii de pripas, vînturători de doctrine împăciuitoare pela toate hotarele, o simplă formalitate. Sunt alți stăpîni, și atîta tot. Important e doar: cine guvernează? Căci musafirii tot așa adulmecă negoațele, tot așa se înmulțesc după posibilitate și tot așa scriu literatură impresionistă, — ori de-ar stăpîni ungurii, ori de-ar stăpîni românii !..

Ei, dar acestora din urmă nu le-a fost atît de indiferent, și iată pe caporarul Aurel, eroul dlui F. Aderca, prins între două valuri uriașe de patimă, miștel și ridicol, ca un cugetător dop de plută, rătăcind pe malurile unei mări în plină vijelie... Și, în asemenea condiții, cu ce posibilități de realizare artistică se înfățișează înaintea noastră dl F. Aderca, asvârlit în mijlocul unei furtuni care-l deranjează cu totul din blîndul său echilibru, și al cărei glas nu se răsfîrînge nicăeri. Caporalul Aurel și-a purtat această totală lipsă de rezonanță interioară prin trenuri și prin gări, prin sate ungușești și prin cartiere evreiești, a stat în avantposturi, a văzut desfășurându-se înaintarea noastră spre inima Ungariei, și toate i s'au părut sau oroare inutilă sau o parodie de operă bufă. Sufletul soldatului român, camaradul dlui F. Aderca, e zugrăvit așa: — „Cînd pavajul începu să răsune sub tălpile cu ținte ale trupelor, crescîu în oamenii tăvăliți și umiliți până aci de moarte, sufletul eroic. Acest suflet izbucnea divers: spărgînd câte un geam cu patul armei, scoțînd din pod câte un moșneag dărdăind de frică, sau luînd câte-o găină în ascuțișul baionetei“. Infrîngerea armatei roșii i-a pricinuit un profund regret, pe care-l mărturisește cu mîndrie, căci *a ter ego* al dlui F. Aderca își spovedește vișiiul: „iubește otrava îmbătătoare a timpului“.

Nutrind acest periculos amor, caporalul Aurel n'a cules din prezența sa subț zidurile Budei decât un, foarte nimerit prilej de a cerceta cu deamănuntul desfrâul marelui oraș cosmopolit și nu ne-a adus de-acolo decât această concluzie: Privind cu mâinile în buzunar și cu sufletul pustiu, cum „uzinele budapestane se cară spre București“, d. F. Aderca încheie sentențios: — „Iată pentruce v'ați bătut la urma urmei. Jaful este desigur un principiu de înaltă moralitate contemporană. Numai că pentru o mutare de mașini la o distanță de câteva sute de kilometri, n'ar fi trebuit să frământați capete și carne de oameni. Mașinile s'ar fi putut mișca și prin altfel de răscumpărare decât prin moralitatea veacului și sângele unei generații. Furați-le! Ați venit aci ca să distrugeți sufletul mașinilor și v'ați pomenit că e mai bine să vi le însușiți! Groaznica republică viitoare, republica roșie în care ați tras furios cu tunuri de mare calibru, e în acest suflet de oțel... Luați aminte: Ar putea veni răsbunarea mașinilor!...“

Amenințarea caporalului Aurel nu ne impresionează prea mult. E un retorism de fals proletar, pe care-l cunoaștem din alte case. Sunt rudele dlui F. Aderca, despre care pomeneam aici; vorbește Karl Marx cu stilul și compoziția domnului Moscovicu..

* * *

Am căutat să ofer în rândurile de mai sus numai o icoană fugară a cărții dlui F. Aderca. Analiza ei mai amănunțită nu o cred necesară, mai ales că rândurile acestea sunt altceva decât un articol de critică literară. *Moartea unei Republici roșii* nu ni se pare de altfel nici măcar interesantă. Pilda pe care ne-o pune la îndemână ne duce însă din nou pe drumul unor reflexii familiare. Nu e cazul să ne mirăm de întâmplarea caporalului Aurel. Acest chibiț al literaturii românești, cu strămoșii săi îngropați pe alte meleaguri, n'are să fie niciodată altceva decât purtătorul de cuvânt al unei biblioteci mistuite, placa de gramofon al unei intelectualități de laborator clandestin. Scos din tăcerea vătuită a izolatei odăi de lucru, unde se scriu oricând poeme după rețete date, și aruncat în vâltoarea sentimentelor elementare ale unui neam, așa cum a pățit d. F. Aderca, oaspele n'are să îndeplinească niciodată rolul vrăjitei cutii de rezonanță față de pasiunea care pulsează în jurul lui.

Domnul F. Aderca e o persoană mică de statură, cam anemică, și se poartă cu pistriul. Aceasta nu-l va împiedeca să depună o fecundă activitate publicistică. Dar, din întâmplare, el nu e român. Această neînsemnată barieră congenitală, așezată între noi și dumnealui, îl va îndemna și de-aici înainte să vadă orice izbucnire a energiei naționale ca pe o antipatică dovadă de barbarie, și îl va sfătui să plângă mai departe pe ruinele tuturor utopiilor sociale în stare de faliment.

Și vedeți, numai pentru atâta, caporalul Aurel n'are ce căuta în literatura românească.

ALEXANDRU HODOȘ

Politica agrară românească în Ardeal

— Repartizarea pământului și interesele noastre naționale —

În articolele mele precedente am arătat situația agrară din Ardeal dinaintea de 1 Decembrie 1918. În articolele care urmează voi arăta situația după unirea Ardealului cu vechiul Regat, și mă voi ocupa:

a) *Cu principiile generale a politicii agrare, ce se impune pentru Ardeal,*

b) *Cu programul agrar ce trebuie realizat pentru Ardeal,*

c) *Cu constatarea despre cece s'a realizat în această materie până acum și ce mai este de a se realiza.*

Intronarea unei politici agrare normale în Ardeal se prezintă ca o necesitate de existență națională pentru elementul românesc. Trebuie deci să privim lucrurile absolut obiectiv și să facem constatările în mod sincer. Elementul românesc are în Ardeal o situație proletară. Bogățiile imense ale acestei provincii sunt folosite de o minoritate, și nu de elementul alcătuitor de stat. Pământul Ardealului este în stăpânirea altora, industria Ardealului în proprietatea altora, și se afirmă de către cei inițiați în tainele circulației monetare că din cele 5 miliarde lei, cari rulează astăzi în Ardeal abia 1 miliard se găsește în mâini românești

Această stare de lucruri periclitează însăși existența noastră națională și se impune de urgență o nouă orientare. Nu se poate tolera, și nu e firesc lucru, ca 70% din totalul locuitorilor să posedeze numai 30% din pământul Ardealului, iar 30% locuitori din minoritate să se împărtășească cu 70% din pământul Ardealului. Nu se poate concepe, ca un român — agricultor de profesiune — să fie silit a trăi din 1 și 1/2 jug. cad. și în același timp un locuitor din minoritate, agricultor de profesiune, să fie asigurat în existența lui cu 15 jug. cad. Această diferențiere trebuie să dispară, incontestabil. Nu e de acceptat

ca elementul românesc să fie reprezentat numai cu 3% în proprietatea dela 100 jug. în sus, iar minoritățile cu 97%.

În articolele precedente am arătat felul cum s'a creiat această repartizare a pământului, economicește nesănătoasă, iar politicește apăsătoare pentru elementul românesc. Pământul strămoșesc al Ardealului a fost răpit în mod fraudulos dela proprietarii lui legitimi, — elementul românesc a fost deposedat pe nedrept de glia sa și astfel a ajuns într'o stare economică și culturală mai vitregă, ca celelalte naționalități conlocuitoare. Toate aceste acte sunt a se socoti de acte ilegale și este de sine înțeles, că în situația schimbată trebuie să urmeze sancțiunile pentru ilegalitățile trecutului. Aceste sancțiuni menite să rectifice păcatele trecutului, sunt și vor rămânea *acte legitime*. La acest loc țin să mai accentuez, că elementul românesc nu dorește subjugarea economică a naționalităților conlocuitoare, de altă parte însă nu înțelege să rămână și pe mai departe el însuși subjugat. În cursul atâtor veacuri, vitalitatea lui s'a oțelit și existența lui o simte absolut garantată și fără subjugarea altora. Ordinea de drept, simțul de legalitate pretind însă sancțiuni. Trebuie ștersă nedreptatea trecutului și ilegalitatea prezentului, trebuie să dispară rămășițele sistemului feudal cu privilegiile lui.

Politica agrară română pentru Ardeal va izvorî din înaltele calități etnice a neamului românesc, ea va fi o emanațiune a sentimentelor sale democratice. Dreptate și egalitate pentru toți, și nici o privilegiare. Aceste principii sunt baza de drept a politicii agrare, pe care o preconizează pentru Ardeal elementul românesc. Această egalitate pretinde, ca să nu se facă nici o deosebire între cetățenii țării nici la drepturi și nici la obligamente. Totodată ea mai impune, că dacă în trecut s'a făcut o diferențiere, în prezent această diferențiere să treacă înceteze și să se refacă situația normală întronându-se dreptatea și legalitatea.

* * *

În conglăsuire cu principiul fundamental al „dreptății și legalității“ politica agrară pentru Ardeal va trebui să preconizeze o repartizare *naturală, evolutivă și dreaptă* a pământului din Ardeal.

Repartizarea naturală va urmări în Ardeal o justă împărțeală a pământului între naționalitățile conlocuitoare. Este de sine înțeles, că la realizarea acestui principiu, în realitate se vor ivi multe obstacole, deoarece așezarea naționalităților pe aceste plaiuri în cursul timpului, nu s'a făcut pe bază de măsurători geodezice, deaci urmează, că în repartizarea etnografică sunt a se lua de bază numai date aproximative. Având în vedere această împrejurare, totuși repartizarea din Ardeal nu poate fi socotită ca naturală, deoarece tendința regimelor din trecut a fost, ca să populeze regiunile locuite de români cu elemente din minoritate. Dovadă sunt colonizările făcute în cursul timpurilor și multelegiferări cu caracter agrar.

Aceste tendințe, precum și urmările lor trebuiesc șterse, ca astfel să se restabilească ordinea naturală, deoarece numai astfel va primi repartizarea pământului caracterul „natural“, ceea ce este și va fi o

emanațiune a principiului dreptății și egalității. Dreptatea și egalitatea reclamă, ca elementul, care reprezintă 70% a locuitorilor din Ardeal, să dispună, tot în acest raport și de pământul Ardealului.

Repartizarea evolutivă în Ardeal va urmări o împărțea armonioasă a pământului și ca număr și ca întindere între categoriile de proprietăți. Proprietatea mică, mijlocie și mare sunt rezultatul evoluției agrare. Proprietatea mică trebuie să ajungă robustă, cea mijlocie trebuie să fie tenace, iar cea mare nu trebuie să devină latifundiară. Doctrina agrară preconizează astăzi sistemul trienar, care dă 70% din pământ proprietății mici și 30% celei mari și mijlocii. Este incontestabil că acest sistem asigură în măsură mai mare nivelarea socială și intensificarea producției agricole.

Repartizarea evolutivă din Ardeal trebuie îndrumată și încurajată. Proprietățile latifundiare trebuiesc reduse, proprietatea mică sporită și asigurată contra pulverizării, iar proprietatea mijlocie întărită, ca o dreaptă balanță între proprietatea mică și cea mare.

În situația schimbată, evoluția viitorului trebuie îndrumată și de raționamentele politice agrare în sensul intereselor naționale, deoarece numai așa se vor putea rectifica nedreptățile trecutului. Trecerea proprietăților din mână în mână, pe cale evolutivă, trebuie să se facă pe lângă observarea intereselor naționale, la fel cum au făcut-o pe vremuri și regimurile ungurești. Observându-se această condițiune, evoluția va asigura sporirea pământului în mâna elementului românesc, ceiace ar însemna un rezultat al principiilor de dreptate și egalitate și totodată și al intereselor naționale.

Repartizarea dreaptă în Ardeal va urmări împărțirea pământului între cultivatorii lui, fără considerații de rasă. Acest principiu pretinde, ca în cadrele categoriilor de proprietăți, agricultorii să fie după aceeași măsură beneficiați de pământul țării. Evident, că și acest principiu în realitate va suferi unele restricțiuni, deoarece repartizarea pământului va fi în funcțiune și de alte considerațiuni, ca cele economice sau geografice. Rămâne însă în vigoare principiul, care deși nu se poate pe deplin realiza, totuși trebuie aproximativ atins. Repartizarea dreaptă în Ardeal pretinde, ca să se egalizeze diferența ce există azi la împărțea pământului. Azi, unui locuitor român, de profesiune agricultor, îi revine $1\frac{1}{2}$ jug. — iar unui din minoritate 15 jug. cad. Această diferențiere este rezultatul unor serii întregi de acte ilegale, tendințioase, pe cari a sosit timpul să le rectificăm. Tendința politice agrare române va fi deci, ca această rectificare să se facă, însă fără sguduiri sociale, parte pe cale de legiferare, parte prin îndrumarea evoluției agrare.

Problema agrară în Ardeal din punct de vedere național trebuie întinsă la toate trei categoriile de proprietăți și este cea mai pronunțată greșelă a mai favoriza pe vreuna față de alta. Elementul românesc trebuie să reprezinte aproximativ 70% — atât este raportul său la populație — *din toate categoriile de proprietăți*. Problema agrară numai atunci poate fi socotită tranșată în Ardeal, când această repar-

tizare va fi realizată. Numai atânci interesele noastre naționale vor putea fi socotite satisfăcute. Orice om cu bun simț, trebuie să admită, că nu poate dura o astfel de repartizare, ca din pământul Ardealului unui român să-i revină numai *un jugăr* iar altuia din minoritate *6 jugăre*. Nu se poate tolera, că la o populație de peste trei milioane de locuitori, să fie, abia 3%, proprietari de pământ români.

In numărul din 6 Martie 1924 al ziarului *Idreptarea* a apărut un articol „*Problema minorităților maghiare*” al domnului Elemér Gyárfás. In acest articol, înfățișând un complex de probleme, autorul se ocupă și de reforma agrară din Ardeal și zice: „*Noi, cari am crescut în școala istoriei, cu durere multă dar fără mânie și amărăciune, am fi putut înțelege, că estinderea puterii publice în mod natural aduce cu sine, că poporul care exercită puterea publică, să reclame pe seama sa și o parte anumită din proprietatea statului*”.

Această declarație a unuia dintre cei mai autorizați reprezentanți ai minorității are darul să probeze întru toate susținerile mele și să legitimizeze principiile sănătoase ale politicii agrare române din Ardeal.

Politica agrară română va urmări aci și interesele economice. Afară de considerațiile de caracter social și național, cari duc la o dreaptă nivelare, mai sunt și considerațiuni economice, cari trebuiesc observate la repartizarea sistematică a pământului deoarece ele vor fi baza intensificării producției agricole. Mai ales în țările agrare, gradul de producție agricolă a țării, este baza progresului economic.

Incontestabil este deci marele interes, pe care-l are fiecare țară agrară, ca repartizarea solului productiv să se facă în așa fel, ca să se asigure producția țării.

Regimele ungurești de odinioară vedeau asigurată producția țării prin proprietățile latifundiare. Această doctrină a lor azi este a trecutului. Statistica arată, că acest sistem nu poate avea rezultate îmbucurătoare, nici din punct de vedere social și nici din punct de vedere al producției In contrast cu această doctrină, sistemul cel mai bun pentru o repartizare a pământului, este sistemul categoriilor de proprietăți: mică, mijlocie, mare. El este rezultatul dezvoltării firești, al evoluției. Nu cunosc țară agrară concepută pe baza dreptului de proprietate particulară, unde să nu se poată descifra existența acestor categorii de proprietăți. Acest sistem este cel mai potrivit pentru promovarea nivelării sociale și pentru asigurarea unei producții agricole multumitoare.

In situația schimbată, și doctrina agrară va modifica ipotezele sale în ceiace privește limitele de întindere ale diferitelor categorii de proprietăți. Până acum 500 jug. a fost proprietate mijlocie, azi ea este a se socoti ca proprietate mare. Evident ștergerea în mod absolut a proprietății mari nu se poate decreta, deoarece conglomerarea proprietăților în mâna unora fatal va duce la latifundii. Existența în mod excepțional a marelui proprietăți nu va altera însă sistemul preconizat. Politică agrară română va avea la baza ei, după cum am spus, sistemul trienar de repartizare a pământului, care admite existența pro-

prietăților: mică, miilocie și mare, cu o repartizare armonică a pământului cultivabil între aceste categorii de proprietăți și cu evitarea extremităților de întindere între proprietatea mică și mare.

Politica agrară pentru Ardeal trebuie să facă parte integrantă din politica de stat a țării. Precum în trecut politica agrară unghurească era patrimoniul neamului întreg, la fel și la noi principiile fundamentale politicei noastre agrare cu directivele ei trebuie să fie trecute cu totul în conștiința neamului românesc. Trebuie să fie *un ideal național* pentru toate regimurile care se vor perinda la cârma țării. Acest ideal trebuie să fie patrimoniul întregii societăți românești, care va avea datoria națională să colaboreze la realizarea lui.

ION IACOB

Chibritul fermecat

— Din carnetul unui prieten —

Sunt fericit, când pot să tac. Am convingerea, că atunci sunt cuminte. Dacă ar tăcea și prietenii mei, aș fi și mai fericit. Atunci, nu mi-ar cunoaște lumea toate defectele.

Imi place, s'aud pe alții vorbind. Dar eu să tac. E și acesta un farmec al tăcerii. Când vreau să-l gust, mă duc la cafenea. Mă așez în colțul meu, îmi rotesc privirile asupra publicului gălăgios al cafe-nelei, tac și gândesc:

— Așa era și în vremea lui Noe. Oamenii mâncau, beau și vorbeau, până în ceasul când a venit potopul. Atunci... s'a făcut dintr'odată tăcere...

Uneori, se sfârșește „dintr'odată“ și farmecul tăcerii mele. Vre-un prieten se așează la masa mea și mă întrebă:

— Ce mai nou?

Ridic din umeri:

— Oamenii mănă, beau și vorbesc...

Vorbește și el. Imi spune, că nevasta lui Calinic își înșală bărbatul, că s'au consolidat bonurile de tezaur și că guvernului ar trebui să încurajeze exportul.

Din când în când spun și eu un da ori ba, zâmbesc, îmi încreșesc fruntea și tac. În urmă tace și el, îmi strânge mâna și pleacă. Iar eu rămân singur, cu gândurile la vremea lui Noe.

* * *

Uneori m'apucă dorul scrisului. Atunci îmi scotocesc cele douăsprezece buzunare și dacă în cele dintâi unsprezece nu găsesc un creion, găsesc în cel de-al doisprezecelea un chibrit stâns. E chibritul fermecat, care mă umple de toate emoțiile și scapă lumea cititoare de-o nouă schiță ori nuvelă. E chibritul fermecat, care mă face să uit pe Noe cu potopul lui și îmi aduce aminte de un singur pahar de apă, care m'a făcut odată fericit.

Era pe vremea, când gândurile ardelenilor zburau numai înspre București. O trupă de artiști ai Teatrului național au trecut Carpații. Ah! Au adus și câte-va raze din soarele mândru ce răsăria acolo. Băteau toate inimile, dela Tisa până în piscurile Carpaților. Bătea și inima mea, și așa, cu „inima palpitândă“ am plecat spre orașul, unde avea să se țină prima reprezentație. Aveam douăzeci de ani atunci și am făcut patruzeci de kilometri pedestru. Dar, așa fi făcut și o sută optzeci...

În teatru lume multă și însuflețirea sinceră, nefățărîtă, până la delir, a acelor vremi. Citeai în toate privirile:

— *Astăzi lumea ne cunoaște,
Român, zice, viteaz, zice...*

Ori:

— *Românul are șapte vieți
În pieptu-i de aramă...*

Ori (cu pumnii încleștați):

— *Ungure, căne turbat,
Multe-n lume ți-am răbdat,
Dar, veni-va timpul meu,
Ca să mă răzbun și eu...*

Și alte multe, după obiceiul de-atunci. Eu... sorbeam toate cuvintele artiștilor, răgușeam aplaudând, ca toată lumea și gândiam:

— *Mult e dulce și frumoasă
Limba ce-o vorbim...*

Și celelalte. Ce vreți? Proza sarbădă pe-atunci încă nu s'a sălășluit în inimile ardelenilor. Toți artiștii, fără nici-o excepție, au căpătat câte șapte cununi de flori.

După reprezentație, qptsute de inimi băteau la fel. Chipul actorilor s'a sălășluit în inimile femeiești, iar în cele bărbătești al actrițelor. Eu... ce să zic? Imi mijeja mustața și... răsunau și în inima mea dulcile triluri...

După reprezentație a urmat „cină comună“, în restaurantul de lângă teatru. S'au rostit toasturi multe, cu superlative, subînțelesuri și ropote de aplauze la fiecare propoziție. Ședeam la câți-va pași de-o actriță. Nu-i știu numele și nu știu cât era de frumoasă. Nimeni nu se gândea atunci în Ardeal la astfel de lucruri. Ar fi fost o profanare a artei naționale...

Dar, o priveam cu nesaț. Sorbeam fiecare cuvânt ce-l spunea vecinilor și vecinelor și... mă simțeam fericit. Din când în când îmi arunca și ea o privire fugară. Atunci... n'aș fi dorit să-mi cerceteze cineva bătăile inimii.

De-odată își fixă asupra-mi ochii ei dumnezeești și mă privi prelung. Am roșit (pe-atunci roșeau oamenii) și am simțit în tot trupul cutremurul fericirii.

— Mândră fiică a României — gândeam — ce dorește candidul tău suflet?

Iar ea îmi grăi:

— Domnule, d-ta ești cel mai tânăr la masa noastră. Spune, te rog, unui chelner, să-mi aducă un pahar de apă...

O mână nevăzută părea că mă ridică și mă împinge către sofrageria restaurantului. I-am adus paharul chiar eu, nu chelnerul. Mi-am rezervat mie rara fericire. Și cum sorbea apa, picur de picur, simțeam că se răcorește și inima mea.

Mi-a mulțămît zâmbind, iar eu am simțit fiorii nemărginitei fericiri, multă vreme. Când întâlneam vre-un om pe stradă, îmi venia să-l opresc, să-l îmbrățișez și să-i spun:

— Omule! Eu am dat un pahar de apă celor mai glorioase buze!

Apoi... s'au cufundat și fiorii acestei fericiri în valurile furtunoase ale vieții.

* * *

Din adâncimea acestor valuri i-au scos înfăptuirea idealului național, Eram în teatru și silueta artistei care juca rolul principal mi-a reamintit pe cea de-atunci. Îmi venia să zâmbesc și nu puteam. Mi-am apăsât inima cu amândouă mâinile și am șoptit în taină:

— O, fericite vremi de sfântă naivitate, de sfânt donchișotism! Unde v'ați dus?

Apoi știți, omul se schimbă. Seară de seară vede artiști și artiste, le admiră jocul, ori chiar îi critică, (ce vremi, Doamne sfinte!) și își vede de treburi. Pe buzele artistelor nu mai vede întipărită gloria națională, ci... (tăcere!). Le privește și acum, dar nu din entuziasm național și nu fără să observe: ce ochi au și cât sunt de frumoase? Paharul de apă din alte vremi îl îngroapă din nou valurile.

Și, vedeți, chibritul acesta l'a desgropat.

Eram în restaurant, după teatru, cu un „șprîț“ înainte mi și mă gândeam la piesa ce s'a jucat în seara aceea. Mi-am aprins o țigară și ca de obicei, am constatat, că „viața e ca fumul“. Tocmai era să trec la vremile lui Noe, când, la masa vecină s'au așezat patru femei. Erau tuspatri artiste, una din ele eroina serei.

E de prisos să vă mai spun, că din când în când le aruncam câte-o privire. Dar, nu vă speriați. La vârsta de acum, cu părul meu pe jumătate cărunt și cu mutra roasă de toate vremile, pot se privesc pe ori-ce femeie.

Odată privirile ni-s'au întâlnit. Opt ochi frumoși s'au ațintit asupra-mi și au rămas așa ațintiți câte-va minute. Cum zicea odată nu știu care poet:

— *Femei frumoase se uitau la mine...*

Ochii păreau că-mi vorbesc. Mi-am trecut mâna prin păr simțeam că îmi furnică ceva prin trup și gândeam:

— Ai întinerit, bre!

Le-am aruncat o privire cam plină de foc și abia acum am înțeles totul: tuspatri aveau în mână câte-o țigară, dar n'aveau chibrite.

Atunci, a reapărut mâna de odinioară. M'a ridicat de pe scaun și m'a împins către masa lor. Am simțit că sunt tânăr, de două-zeci de ani, am aprins un chibrit și le-am dat foc la țigară. Flacăra chibritului părea că iea forma paharului de apă de altă dată. Zâmbetele lor erau aceleași...

M'am retras la masa mea și le-am privit în tăcere. Simțeam fiorii sfinți ai paharului de apă. Pe buzele artistelor se întipărise gloria națională, ca în vremile acele...

— O, fericite vremi de sfântă însuflețire și naivitate! Unde v'ați dus?

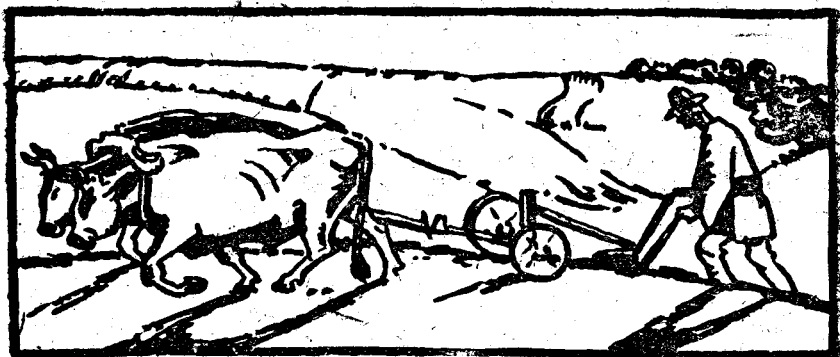
Chibritul îl păstrez în buzunarul cel de-al doisprezecelea. Când dau de el, îl privesc în tăcere și mă simt tânăr.

Chibrit scump și drag! El alungă din minte-mi gândurile la vremea lui Noe și gândul scrisului.

Cu această singură excepție...

SEPTIMIU POPA

O tovărășie amuzantă

Nu este vina noastră dacă ne vedem nevoiți să ne ocupăm din nou cu tribulațiile politice ale partidului național. Oricât de plicticos ar fi devenit cu vremea acest invariabil refren, care nici măcar numai are savoarea unei glume proaspete, oricât s'ar fi săturat lumea dela noi de celebra poveste, trebuie să spunem pentru a nu știți câtea oară că domnul Iuliu Maniu pertactează!

Sarcina pe care ne-am luat-o la această revistă, de a urmări toate rătăcirile celebrului comitet de 100 din Cluj, mărturisim fără greutate, a avut și părți distractive. O cuvântare de-a lui Csicsó Pop înaintea cetățenilor din Calafat constituie un adevărat deliciu. Expozurile cu soluții miraculoase ale dlui Iuliu Maniu ne-au făcut de multeori să petrecem. Campaniile electorale atât de bogat costumate, cu transformări orientale, întreprinse de-alungul Dunării de părintele Man dela Gherla, au fost unele din cele mai reușite exhibiții ale Carnavalului. Aceasta pentru a nu aminti decât o parte din surprizele de mână întâi; satisfacțiile mărunte, nu se mai socotesc.

Un singur capitol din romanul de aventuri publice a blânzilor noștri adversari și-a încheiat repede umoristica sa carieră. Capitolele pertractărilor. Nici nu ne mai aducem aminte pe unde nu ne-a plimbat dl Iuliu Maniu. Urmărindu-l în neobosita sa cale a mînzului, l'am văzut pe șeful partidului național stînd de vorbă cînd cu d-l Ion I. Brătianu, cînd cu dl dr Lupu, cînd cu dl general Averescu, cînd cu dl N. Iorga. Nu credem să mai existe în România întregită un partid, o grupare, ba nici chiar un grupuleț politic, cu care marele meșter al vorbăriei dela Bădăcini să nu fi negociat măcar un blocușor de opoziție, dacă nu o formidabilă fuziune. La început, poteca aceasta șerpuitoare se prezintă cu interesante note de pitoresc. Orice s'ar zice, rușeala cu care dl Iuliu Maniu se retrăgea din sofrageria abundentă a dlui Al.

Constantinescu pentru a ține o mică șezătoare pe lavița dlui Ion Mihailache nu era lipsită de interes. Cetitorii *Țării Noastre* cunosc întâmplările cu pricina, și sunt complect edificați, de vreme ce am avut de-atâtea ori prilejul să rezumăm itinerarul urmat de nenorocoșii excursioniști.

Astăzi se începe, după cât ne asigură d. Albert Hon'gman, un nou capitol. Ireductibilul șampion al democrației a luat asupra sa misiunea istorică de a realiza marele partid al democrației românești, s'a pus pe lucru în mod foarte serios, și în curând îi va fi dat să aibă deosebita cinste de a apărea ca nașul unui adevărat eveniment. V'a căzut poate în mână ziarul *Lupta* și prin urmare știți despre ce e vorba. Pentru orice eventualitate repetăm aici, simplu, fără multă introducere, știrea desbrăcată de orice floriceică de stil: dl Iuliu Maniu tratează cu d. Const. Argetoianu!

Scopul acestor negocieri nu e greu de priceput. Dl Iuliu Maniu umblă demult să găsească un tovarăș sigur în lupta pe care o duce pentru înfronarea democrației. La găsit în persoana fostului ministru de Interne.

Descoperirea e înduioșătoare. Ea egalează cu o adevărată revelație. Căci, dacă ne aducem aminte, foștii patroni ai Consiliului dirigent n'au practicat totdeauna o părere prea bună despre fostul nostru prieten. N'a trecut tocmai atât de multă vreme de-atunci. Când partidul național s'a rupt în două, în primăvară anului 1920, și când d. Octavian Goga s'a hotărât dimpreună cu prietenii săi să fuzioneze cu „Liga poporului“ de sub prezidenția dlui general Averescu, pentru a întemeia partidul poporului, piedica pe care o vedeau înaintea lor oamenii dlui Iuliu Maniu nu era câtuș de puțin persoana dlui general Averescu, pentru care își mărturiseau respectul lor, ci, cum se zicea atunci, partea neplăcută o alcătuiau „ciocoi“ din jurul acestuia, în fruntea, cărora stătea acelaș d. C. Argetoianu. Luați și răsoșiți gazetele partidului național din epoca aceea și veți rămâne uimiți văzând cum focal concentric era îndreptat împotriva dlui C. Argetoianu. Scena pumnului în gură, interpelarea în chestiunea Schuller, apostrofa aruncată dlui Virgil Madgearu, fiecare din aceste incidente parlamentare au deslănțuit un val de atacuri violente în presa dlui Iuliu Maniu, care lovea în d. C. Argetoianu ca în punctul cel mai vulnerabil al guvernării trecute. Mai mult decât atât, motivul pentru care partidul național s'a retras din Parlament, împreună cu restul opoziției, a fost furnizat tot de d. C. Argetoianu.

Vremurile, se pare, s'au schimbat. „Ciocoiul“ de ieri a ajuns centrul de rezistență al unei noi organizații a democrației înaintate. Dl C. Argetoianu a părăsit partidul poporului, unde era socotit de adresarii noștri ca unicul defect de frumusețe și a devenit dintr'odată idealul „de stânga“ al dlui Iuliu Maniu. Evident, estetica politică n'are legi imutabile...

Cazul nu e fără precedent. Și d. Gr. Filipescu scrisese cândva, în *Epoca* sa defunctă, că dl Vaida nu e mai mult decât un doctor de bățături, ceea ce nu l'a împiedicat, doi ani mai târziu, să bată împreună drumurile aceluiaș campanii electorale, braț la braț. De dragul

unor credințe comune oamenii sunt câteodată datori să lase la o parte măruntele animozități personale. Potrivirile programatice biruesc resentimentele trecătoare. N'ar fi de mirare, cu alte cuvinte, ca dl Iuliu Maniu să fie convins că a săvârșit o nedreptate față de dl C. Argetoianu, care nu merita acuzațiile de incorectitudine prăvălite asupra sa. Dar ce facem cu convingerile, domnule Iuliu Maniu? Cum rămâne cu reacționarismul dlui C. Argetoianu? S'a prefăcut el, ca prin minune, într'o irezistibilă drăgoste pentru nevoile mulțimei?

* * *

Se înțelege că moneda care se bate actualmente dintr'o astfel de colaborare surprinzătoare, are și ea două fețe. Nu ne vom mai da osteneala să reîmprospătăm părerile dlui C. Argetoianu despre căpeteniile partidului național. Nici n'am putea-o face în măsura cerută de spiritul nostru veridic. Limbajul dlui C. Argetoianu, după cum se știe, e îndeajuns de drastic și nu se poate reproduce oricând pe hârtie. În sertarele noastre, cum spuneam și altădată, se află însă un articol confecționat gata, intitulat: „S'a dat cu proștii!“, în care se oglindește întreaga tragedie a amuzantei tovărășii...

.... Dacă în definiiv, amuzanta tovărășie se va face. Căci, demult dl Iuliu Maniu s'a transformat într'un bărbat politic pe rotile. Când crezi că s'a fixat, tocmai atunci își ia sborul mai departe. În momentul de față se găsește într'un viraj periculos. Va cădea, definitiv, în brațele care i se întind? Sau va reuși să se strecoare mai departe?

Cine știe....

ION BALINT

Politica mâinilor libere

— Legăturile noastre cu Italia —

Ștergând de pe orizontul constatărilor noastre orice eufemisme și orice reticențe, trebuie să recunoaștem, dimpreună cu opinia publică românească, în mod firesc alarmată, că relațiunile noastre cu Italia sunt umbrite de un nou îndestul de îngrijitor. Prea sunt precise amănuntele cari s'au dat la iveală, prea sunt vizibile punctele culminante ale neînțelegerii, pentru a ne mai amăgi cu informațiile zgârcite ale presei liberale sau cu reticențele inutile ale dlui I. G. Duca. Dacă ar fi să credem explicațiilor oficiale cari s'au dat în jurul acestui incident, guvernul dela București e nevinovat ca un prunc nou născut. El a făcut tot ce i-a stat în putință să se înțeleagă cu deținătorii bonurilor de tezaur din Italia și s'a arătat gata să satisfacă pretențiile de despăgubire ale unicului cetățean italian expropriat în Basarabia. Prin urmare, nimic nu e grav. Nici vizita Suveranilor n'au fost contramandată din motive politice, nici dl Mussolini nu e supărat, nici simpatiile de care ne bucurăm la Roma n'au scăzut. Totul e o înscenare a adversarilor, o intrigă a dlui general Averescu, o tachinare a creditorilor noștri italieni.

Faptele nu sunt însă tocmai atât de simple. Lumea de la noi nu citește numai *Viitorul* și nu ia drept literă de Evanghelie discursurile pline cu ascunzișuri discrete rostite pe banca ministerială. Din nefericire, sunt în jurul nostru prea mulți oameni indiscreți. Adevărul își face drum mai repede decât ar dori-o deobicei cărmuitorii.

Departe de noi gândul de a da incidentului italo-român o semnificare atât de gravă și atât de complicată, cum a făcut până și o parte din presa franceză. Astfel, ziarul *Le Temps*, ale cărui articole de politică externă transpiră deobicei o recunoscută cumpătare, vorbește despre un proiect de expansiune a Italiei în Orient, pentru înfăptuirea căruia d. Mussolini ar ținti la o apropiere de Rusia, cu ajutorul căreia și-ar putea tăia o zonă bogată de influențe în Asia Mică. Este numai o ipoteză, cum mărturisește și gazeta parisiană, dar această ipoteză ar explica oarecum motivele acordului cu Serbia, asprimea recentă față

de Grecia și, — în ultimă analiză, — atitudinea rece față de România. Deocamdată, o asemea presupunere intră în domeniul combinațiilor fanteziste, pentru urmărirea căora e nevoie mai mult de imaginație decât de un simț al realităților.

Rămânând pe acest teren, fără a mai complica lucrurile cu planuri vaste, pe cari nicio indicație nu le trădează până acum, vom recunoaște că încordarea dintre București și Roma există. Dl general Averescu, întors de curând din Italia, a putut să pătrundă de aproape latura psihologică a situației. Șeful partidului poporului a fost primit pretutindeni cu o prietenie nefățărîtă, a avut o cordială convorbire cu dl Mussolini și n'a întâmpinat în drumul său, atât din partea oficialității cât și din partea publicului, decât mărturisiri de simpatie. Este și aceasta o dovadă indiscutabilă că nemulțumirea guvernului italian nu se răsfrânge asupra națiunii române. Ea se mărginește la procedurile guvernului actual. — „Nu este vorba de cele câteva milioane, reprezentate prin bonurile de tezaur românești, dar Italia nu poate admite să fie desconsiderată“ a declarat primul ministru italian, adăugând imediat: — Națiunea italiană nutrește o dragoste nealterată pentru cea română, dar guvernul italian are motive serioase pentru a fi mulțumit de atitudinea guvernului român față de el.“

Aceste motive, în parte, le cunoaștem Dl I. G. Duca a arătat la Cameră cece s'a arătat dispus să facă guvernul nostru pentru a limpezii chestiunea datoriilor României în Italia. Adică: nimic. Punând la cale consolidarea bonurilor de tezaur românești aflătoare în străinătate, d. Vintilă Brătianu a ajuns la stabilirea unor condițiuni cari n'au convenit creditorilor italieni. Deci, aceștia au rămas pur și simplu pe din afară. Soluția dlui Vintilă Brătianu, după cât se vede, era cam simplistă și ea n'a convenit guvernului italian, care a crezut că poate ambiționa cel puțin la o discuție amicală asupra doritului aranjament financiar. Dela București s'a refuzat o asemenea favoare. Reprezentantul diplomatic al Italiei bătea zadarnic scările ministerului de Finanțe solicitând fără rezultat audiențe peste audiențe. Membrii guvernului român, călătorind la Roma, făceau făgădueli pe cari, ajunși pe malurile Dâmboviței, se grăbeau să le uite. O desăvârșită nepăsare politică întovărășea această negociere financiară între România și o mare putere aliată.

Ne vom feri să lansăm aici teoria că actele unui guvern, în cece privește relațiunile lui cu străinătatea, se pot despărți cu totul de interesele poporului pe care vremelnice îl reprezintă. Ar fi prea comod să facem această distincție, înfățișând dela început încordarea dintre noi și Italia ca o chestiune personală între dl Vintilă Brătianu și dl Mussolini. Nu. Incurcătura diplomatică în care suntem vârați ne interesează într'o măsură ceva mai serioasă, căci trădează o concepție despre politica noastră externă care ne va duce cu încetul la o desăvârșită izolare.

Atitudinea adoptată față de Italia nu e numai rezultatul unui special concurs de împrejurări. Ne găsim înaintea unui adevărat sistem de desconsiderare a prieteniiilor din afară și sub ochii noștri se pune

în aplicare lăudată politică a mâinilor libere, grație căreia ne-am putea trezi, cândva, cu desăvârșire singuri, într'o mare de primejdii.

Există o cunoscută teorie, aceea a propriilor noastre puteri. Am mai făcut cunoștință cu ea și altădată. România nu trebuie să aștepte nimic dela sprijinul care-i vine din afară; ceea ce suntem capabili să realizăm, o vom face numai prin noi înși-ne. Credeam că această lozincă nu se referea decât la refacerea noastră economică. Și încă! Partidul liberal, trovindu-se de-atunci atât de des de pragul de sus al guvernării și-a mai revizuit intransigența, arătându-și lămurit dorința de a câștiga pe seama consolidării noastre interioare colaborarea loială a capitalurilor străine. În recentul său turneu la Paris și la Londra, d. Vintilă Brătianu a recunoscut că România nu va reuși decât foarte greu să-și normalizeze condițiile sale de viață gospodărească, dacă va fi lăsată să realizeze această operă fără concursul unor factori externi. Și a solicitat, pur și simplu, finanța internațională.

Nu vom reuși să pricepem, prin urmare, niciodată, penruce o concepție de singularizare, încununată pe tărâmul economic de o flagrantă nereușită, ar fi justificată în câmpul politicii noastre externe. Aparentul dezacord dintre țările Antantei cu privire la aplicarea tratatului de pace, încurcatura problemă a reparațiilor, perspectivele unui conflict de interese în drumul spre Orient, toate acestea sunt, firește, elemente demne de a fi luate în seamă pentru oricine privește cu ochi atenți diagrama legăturilor internaționale. Ele sunt capabile de a provoca adesea legitime temeri cu privire la solidaritatea învingătorilor, cea mai sigură pază a actualelor orânduiești din Europa.

Nimic nu îndreptățește însă nesocotirea unei vechi legături sufletești între două națiuni înrudite, pe cari evenimentele războiului le-au strâns și mai mult laolaltă în acelaș cerc de interese. Sunt cunoscute încercările făcute la Budapesta de a ne înstrăina de Italia. Conducătorii politicii maghiare n'au reușit să câștige decât simpatii sporadice. Roma n'a fost ademenită de perspectiva unei supremații asupra Europei centrale. Prietenia ei nu ne-a fost îndepărtată, cu toate sforțările dușmanilor noștri de ieri. Ceea ce n'au isbit să facă urzelile împotriva noastră, va reuși să provoace propria noastră nepricepere?

Suntem profund nedumeriți. Incotro s'o fi îndreptând politica noastră externă? Legăturile actuale le lăsăm să se destrame. Altele noi nu se zăresc în perspectivă. Oricât optimism am aduce în judecățile noastre, viitorul nu ni se pare trandafiriu. Răceala care s'a abătut din senin, fără niciun rost, între Roma și București, o socotim ca o îngrijitoare dovadă de insuficiența armurei cu care ne îmbrăcăm hotarele.

Pentru că, s'o spunem limpede, Mica Antantă ni se pare un acoperiș cu mult prea îngust pentru a ne simți subț el la desăvârșit adăpost.

MOISE NICOARĂ

Cronica teatrală

— Sorana, piesă în 3 acte de I. Al. Brătescu-Voinești —

Teatrul național din Cluj și-a îndeplinit încă o datorie față de literatura dramatică românească, reprezentând piesa *Sorana* a dlui I. Al. Brătescu-Voinești. E unica lucrare pentru teatru a unui prozator minunat. O dramă cu subiect din societatea românească; povestea tristă a unui suflet curat, care aduce jertfa cea mai mare, a propriei sale fericiri, pentru a împiedica prăbușirea unei alte iluzii de fericire.

Acțiunea se petrece la țară, la depărtare de trei kilometri de oraș, în casa lui Grigore Cruceru, care, fiind un om foarte cum se cade, n'a făcut în viață decât o singură greșală (pe care au mai făcut-o și alții) de-a se fi căsătorit cu o femeie mult mai tânără ca el. Are un băiat din prima căsătorie, Mișu, și o fată din a doua. Fata, Olga, tocmai s'a întors acasă și gustă plăcerile vacanței de vară. Dar n'a venit singură. Părinții ei a invitat și pe Sorana, o tânără profesoară orfană, care a îngrijit pe Olga, în timpul cât aceasta fusese bolnavă, cu un devotament simplu și desăvârșit.

Sorana e tipul fetei ideale, așa cum și-l croiește fantazia fiecărui bărbat, la o anumită vârstă. Grigore Cruceru, om bogat, dar în acelaș timp idealist, un fel de *rara avis*, se gândește serios s'o dea de soție fiului său, care va veni încurând să-și petreacă concediul acasă. Nu se îndoiește nici un moment, că planul o să-i reușească. Iși cunoaște bine copilul, care e întru toate chipul și asemănarea tatălui său.

Duiosul plan îl nimicește însă o întâmplare neprevăzută. Grigore Cruceru se întoarce pe ne-așteptate dintr'o călătorie. Magistratul Barbu, un adorator prea îndrăzneț al Elisei, soția lui Grigorie Cruceru, intrase tocmai în seara aceea pe furiș în casa lor. Urmează o scenă puternică. În sufletul Elisei se pornește o luptă înverșunată între slăbiciunea de femeie și datoria conjugală, o luptă care se sfârșește cu biruința slăbiciunii și — ca de obicei, — cu apariția pe neașteptate a bărbatului.

Barbu o ascuns într'o cameră de-alături, de unde mai târziu îi dă drumul Sorana. Dar, prin o fatalitate, Grigore Cruceru e martor „după perdea“ al acestei din urmă scene.

De-acum evenimentele se precipită. Mișu, care e îndrăgostit de Sorana îi mărturisește dragostea, și cere tatălui său voia de a o lua în căsătorie. Tatăl său crede însă că Sorana e o fată necinstită și pentru a împiedica o căsătorie nenorocită, descrie scena la care a fost martor. Băiatul, zdrobit sufletește, vrea să aibă o explicație cu Sorana, dar îl împiedică Eliza, care, luând asupra-și rolul de a aranja lucrurile cere Soranei să facă sacrificiul de a părăsi imediat casa lor, fără nici o explicație. Un sacrificiu greu, zdrobitor, de care sunt capabile puține suflete, acelea cari și-au dedicat întreaga lor viață devotamentului. Eliza va deveni o femeie corectă, credincioasă soțului ei și Sorana își urmează drumul ei spinos de jertfă a mărinimiei.

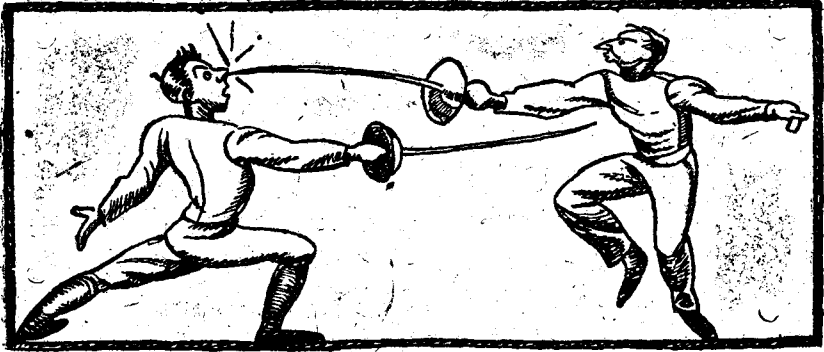
Di I. Al. Brătescu-Voinești a scris această apologie a sacrificiului cu multă pătrundere, purtând acțiunea celor trei acte într'o înlanțuire strânsă și realizând deslégarea conflictului în linii simple și corecte. Scrisă într'un stil ales, învingând prin distincția formei banalitatea fabulei dramatice, trecând cu îndemănare peste momentul culminant al sinuciderei morale pe care o săvârșește eroina sa, autorul *Soranei* a pus toate însușirile sale literare în serviciul acestei piese de teatru, țesută din finețe și discreție. În mod firesc, *Sorana* rămâne în repertoriul nostru permanent ca o reușită schiță dramatică a unui desăvârșit poet în proză.

Piesa — trebuie să adăogăm, — a fost jucată mai mult decât mulțumitor. D. Șoara V. Cronvald, în rolul Soranei, n'a fost numai eroina piesei, ci și aceea a serei. Jocul său cald și vibrat, publicul l'a urmărit cu simpatie, iertând câteva ezitări neînsemnate de dragul surprizătorului dar de a emoționa cu care tânăra artistă e înzestrată.

În rolul lui Grigore Cruceru, dl Mișu Ștefănescu a fost părintele adevărat, care simte toate bucuriile și durerile fiului său.

Cuvinte de încurajare suntem dator să spunem și despre dl Al. Șerban, ca și despre dna Landry. Montarea de foarte bun gust, într'un decor plin de lumină vărată. (Direcția de scenă a fost a dlui Gogu Mihăescu) Însfârșit remarcăm, cu aceeaș sinceră bucurie, că sala teatrului a fost plină.

TEODOR LAZĂR

GAZETA RIMATĂ

Oameni surmenați

„Di Octavian Goga nu muncește”

Emil D. Fagure

Această veste o lansează, cu spumegată indighare
- In cunoscuta sa gazetă independentă domnul Șmul.
Cu jertfe, Honigman ajunse să facă România-Mare
Dar, iată, oamenii politici tânjesc și nu muncesc destul...
— „Ionel Brătianu s'odihnește pe competența lui Vintilă,
„Savantul Iorğa nu mai scoate, ca'n vremi, câte un volum pe zi,
„Iar Goga, fost poet odată, ne persecută fără milă:
„S'a apucat să tragă palme, în loc să facă poezii...”

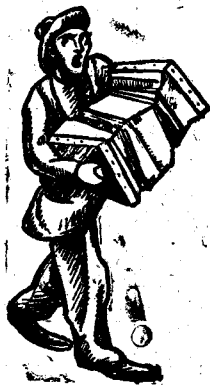
Pe strada Sărindar se urcă un val teribil de decepție,
Pe coasta de Azur jelește și plânge Iacob Rozenthal...
Căci în această lenevie se'nalț o unică excepție:
El singur se trudește astăzi la noi, partidul național!
- Neîncetat sunt în mișcare aghiotații lui Ghiulucă,
- In lungă lor peregrinare nu stau pe loc niciun moment,
- Dela Bacău pân' la Caracal ba: câmpii ori pe unde-apucă,
- Și apa'n piuă, cu ardoare, mereu o bat în Parlament.

- Frunzașul Csicso nu mai poate, bietul de el, să prididească;
- O viață 'ntreagă, pentru nație, în mod eroic s'a jertfit
- Și-acum, supus la trude grele, în beci la Banca românească,
- De când ridică dividende, spun drept, de tot a ostenif.

*Voivodul Vaida nu mai face de multă vreme medicină,
Însă pe Blank îl operează până la os, cu două mâini,
Iar Sever Dan, cugetătorul, în fiecare zi senină,
Cu 'nsuflărire iese'n lume și tale frunze pentru câini.*

*La patru ani odată scrie un lung articol prezidentul,
(Și toți din Bădăcini admiră fecunditatea lui Maniu)
În timp ce popa Man, cu râvnă, chiar când se'nchide Parlamentul,
Dă muștele supărătoare afară de prin Cișmigiu.
De-atâta nemaipomenită, fenomenală vrednicie,
Ca fulgerul se duse vestea dela Corabia la Blaj.
Cu drept cuvânt, căci agitata și harnica tovărășie
Nu-i un banal menaj politic ci — veritabil surmenaj !*

*ILARIE NĂDUȘALĂ
poet dinamic*

INSEMNAȚI

Subvențiile noastre. — Alcătuiind, ca de obicei, o dulce și emoționată tovrășie, *Adevărul* dlui Iacob Rozenthal și *România* dlui Iuliu Maniu ne apostrofează că n'am răspuns încă somației din *Lupta* dlui Albert Honigman. Iată cum stă cazul. Dl Albert Honigman, această inocentă fecioară a șantajului român, care n'a știut niciodată ce însemnează o subvenție și n'a cerut niciodată un bacșiș, ne-a adus zdrobitoarea acuzație, că am fi în solda liberalilor și ne-a provocat să publicăm lămuriri.

Dar ce lămuriri aveam să dăm noi unei asemenea obraznice negliobii? Să ne apucăm să dovedim dlui Albert Honigman absurditatea impertinenței sale? Și care putea să fie, în mod normal, răspunsul nostru?

Iată însă *Că* insolența se precizează. *Adevărul* dlui Iacob Rozenthal și *România* dlui Iuliu Maniu vor să știe dacă *Țara Noastră* primește subvenții din partea guvernului: da, sau ba? Curiozitatea le va fi satisfăcută. Și fără multă formalitate. *Țara Noastră* nu

primește nicio subvenție, de nicăeri. Nici dela guvern, nici dela legația rusească, nici dela biroul Iversen, nici dela fabrica de bere Bragadiru, nici dela întreprinderea fraților Renner din Cluj. Acestei împrejurări se datorește complecta libertate de mișcare pe care o păstrăm aci și la care nu vom renunța până în ultima clipă a sbuciumului nostru pentru o idee.

Sunt, fără îndoială, și unele instituții publice ale căror biblioteci au făcut abonamente la *Țara Noastră*. Aceste abonamente nu trec de 60 și prețul lor nu acopere nici a cincizecea parte din cheltuielile cerute de tipărirea revistei. În orice caz, mâinile noastre sunt și libere și curate, nicio datorie de recunoștință nu ne leagă de nimeni, și cei cari au urmărit scrisul nostru sunt în măsură de a ne aprecia.

Și, pentru a încheia odată pentru totdeauna cu rânjetul talmudic al brauerilor cari vorbesc despre avantajele financiare ale dlui Octavian Goga de pe urma politicii, e destul să spunem că în țara aceasta, în care până și dl

dr. Valer Branisce incasează jetoane de prezență dela Reșița, directorul *Tărei Noastre* nu se găsește în niciun consiliu de administrație, refuzând în mod sistematic toate ofertele făcute. În schimb, d. At. Vaida, care nu s'a împrumutat niciodată dela d. Aristide Blank, primește pe nemuncite jumătate de milion pe an dela banca acestuia, iar dl Csicsó Pop, care nu e în solda liberalilor a ridicat numai în anul acesta 395 mii lei tantieme dela „Banca românească“.

Oamenii de bună creștință să stabilească o justă comparație.

Odezavuare... cam ciudată. — Faptele sunt îndestul de bine cunoscute. E vorba de încă un ecou din sbuciumata viață a Consiliului dirigent. Dl Octavian Prie, fostul secretar general al Instrucției publice din Ardeal, într'un articol publicat în *Tara Noastră* a făcut deunăzi o surprinzătoare destăinuire, arătând că d. Iuliu Maniu, cu prilejul desființării Consiliului dirigent, ceruse ca arhiva acestuia să nu fie cercetată de nimeni vreme de cinci ani. Destăinuirea a stârnit, se înțelege, o îndreptățită senzație și-a realizat în scurtă vreme ocolul gazetelor dela București și dela Cluj. Dl Iuliu Maniu n'a desmăntit nimic. În schimb s'a mai găsit un martor prețios, d. C. Bucșan, fostul secretar general al Internelor, care a confirmat spusele dlui Prie, adăugând chiar un detaliu picant, o afacere cu câteva automobile, cumpărate pe un preț derizoriu de dl Iuliu Maniu, fost advocat la Blaj, dela dl Iuliu Maniu, fost președinte al Consiliului dirigent.

Ruşinea desgropată astfel părea că s'a consumat definitiv. Iată însă că după atâta amar de vreme, sare dintr'un colț incomparabilul domn Onisifor Ghibu, fostul paroh din satul Scântea, care se însărcinează să dovedească

netemeinicia acuzației de mai sus. Părintele Oprea e foarte drastic și *România* jubilează din toate fibrele sale de celuloză. — „Încă o calomnie respinsă!“ strigă organul fabricii de bere Bragadiru. — „Calomniatorul Consiliului dirigent, dl Prie, este dezavuat de însușeful său!“

Nimic nu ni s'a părut mai firesc decât să cercetăm de unde vine dezavuarea care a produs atâta bucurie în mijlocul adversarilor noștri eram pe punctul să recunoaștem nedreptatea făcută. Mare ne-a fost însă mirarea, văzând că toată satisfacția, atât de gălăgioasă, provine de la o scrisoare a dlui Ion Suciu, fostul președinte al Comisiunii de unificare din Cluj, care, — nici nu vă vine să credeți, nu-i așa? — confirmă întru totul afirmația dlui Prie, cutezătorul „calomniator“ al Consiliului dirigent.

Iată cum sună, textual, scrisoarea dlui Ion Suciu, pe care o reproduce *România*, crezând că-l apără pe dl Iuliu Maniu:

„Este adevărat că dl Iuliu Maniu, fost președinte al Consiliului dirigent, cu prilejul predării din 10 Aprilie 1920 a arhivei președinției aceluși Consiliu a cerut ca procesele verbale ale Consiliului dirigent să fie considerate cel puțin vreme de 5 ani secret oficial. Am găsit această cerere justificată, i-am dat asigurarea, și astfel pe timpul cât am îndeplinit funcțiunea de președinte al Comisiei de unificare, am păstrat cele 3 tomuri de procese verbale totdeauna sub cheie în paza mea.“

Până aici, declarația dlui Ion Suciu. Dar ce afirmașe altceva dl Octavian Prie? Dl Iuliu Maniu a cerut... procesele verbale ale Consiliului dirigent... cinci ani... secret oficial... sub cheie...

Calomnia, suntem de acord, e perfect dovedită.

Cu un singur răspuns măi e dator dl Iuliu Maniu, pentru ca *România* să poată

jubila definitiv. Anume, ce rațiuni superioare porunceau ca actele Consiliului dirigent să nu fie cunoscute de nimeni? Trenul cu slănină al dlui Boilă? Spiritul dlui Aurel Lazăr? Automobilele dlui Iuliu Maniu?

Mister și secret oficial... Nimeni nu răspunde, și noi suntem niște mizerabili defăimători.

La fața locului. Intrunirea pe care partidul poporului a ținut-o acum două săptămâni la Alba Iulia a deslănțuit în presa noastră o adevărată controversă informativă. *Indreptarea* a publicat, se înțelege, o însuflețită dară de seamă, subliniind triumful desăvârșit reputat cu prilejul acestei manifestații populare. *Patria*, ca orice perfect adversar, a oferit cititorilor ei o versiune ticluită *ad-hoc*, relatând un presupus incident provocat de un cetățean cu opinie separată, care s'ar fi pomenit la un moment dat strigând: „trăiască Maniu!” În sfârșit imparțialul *Adevăr*, mai adversar decât adversarii, s'a pronunțat hotărât, că intrunirea nici nu s'a putut ține.

Înțelege oricine curiozitatea cu care am răsfoit zilele trecute ultimele numere ale gazetei *Alba Iulia*, nădăjduind să fim lămuți odată în privința enigmei cu pricina. *Alba Iulia*, după cum o arată și numele, este o foaie locală săptămânală, care, să rămână stabilit dela început, este organ al partidului național. Am căutat prin urmare, număr cu număr, pagină cu pagină, coloană cu coloană, un reportaj senzational și amănunțit asupra controversatei adunări a partidului poporului. Ne ziceam, cu drept cuvânt, dacă ziarele din Cluj și din București s'au ocupat pe larg de acest eveniment politic provincial, cu atât mai mult un ziar care apare chiar în urbea respectivă se va grăbi să arate

dezastrul partidului advers...

Ei bine, așteptarea ne-a fost zadarnică. N'am găsit în gazeta *Alba Iulia* decât o informație de patru rânduri, conținând concluzia că și după „intrunirea averescană”, tot partidul național e mai tare. Atât și nimic mai mult. Nicio altă lămurire: câtă lume a fost de față, cine a manifestat împotriva oratorilor, cum s'a zădărnicit votarea moțiunii?.. Nimic, nimic. Ceeace înseamnă, — pentru că toate istorioarele au o morală, — că e mai ușor să minți, la distanță decât la fața locului. Lipsa de pudoare, s'ar putea zice, crește proporțional cu pătratul distanței. E o lege de psihologie colectivă, pe care o aruncăm în dezbateri a specialiștilor.

Sărmanul Caragiale! — S'ar supara rău poate, meșterul cel mare al ironiei, dacă ar ști că ne permitem să-l compătîmim. Dar, el însuși s'a mărturisit cândva profund sentimental și ne va îngădui, de acolo de undenu se va întoarce, să protestăm cu pietate împotriva ciocilor cari îi profanează astăzi moștenrea literară.

Acum câta timp, o cunoscută hienă de bibliotecă, d. Barbu Lăzureanu, și-a îngăduit să scoțească prin nuștim ce sertare și i-a tipărit un volum de *Versuri* în contumacie. De data aceasta, un alt specialist în asemenea descoperiri indezirabile, d. Octav Minnar, care se intitulează singur profesor și avocat, anunță tipărirea unei ediții complete a teatrului lui Caragiale. Prospekte împetriștate de clișee ale casei de editură „Socec” (cu sucursale la Iași, Galați, Ploești și Slobozia) vestesc o inovație unică, aceea de a tipări toate lucrările inedite ale autorului *Scrisoarei pierdute*. Deci, în cele trei volume de *Teatru* de I. L. Caragiale, vom face cunoștință cu *Roma Invinsă*, tragedie în 5

acte de A. Parodi, prelucrare în versuri de I. L. Caragiale, cu *Lucrezia Borgia*, dramă în 3 acte și 2 tablouri de V. Hugo, tradusă de I. L. Caragiale, și cu alte patru-cinci tragedii, drame și comedii, pe cari marele dramaturg le-a prelucrat, le-a localizat sau le-a tradus pentru anumite necesități teatrale momentane. În lunga listă de scrieri inedite figurează, se înțelege, și o dramă în 2 acte; *Făclia de paște*, la care I. L. Caragiale a colaborat, fără să știe, cu nemilosul său istoriograf de astăzi, d. Octav Minar.

Nu știm ce interes poate să prezinte, pentru cunoașterea și prețuirea activității lui Caragiale, desmormântarea unor traduceri din Maeterlinck sau Molière, care, nimeni nu se îndoieste, vor fi foarte reușite, dar care nu pot fi socotite ca adaus la un desăvârșit monument literar. Cel mult vor spori, în chip comercial, paginile ediției destinate unui sigur succes de librărie... În schimb, fapta care se săvârșește rămâne o neiertată ofensă postumă. Caragiale a fost, incontestabil, cel mai scrupulos gîlvărgiu al prozei românești. Nimic din ceea ce era destinat tiparului nu eșea din mîna lui binecuvîntată fără să fie supus unui riguros control din partea acestui incomparabil sculptor al frazei, ținut în frâu de o autocritică egală cu o tiranie. E o crudă ironie a soartei ca tocmai Caragiale să fie „completat” fără milă, cu tot ceea ce el a crezut că nu e vrednic să culegă de prin sertare uitate și să rețipărească!

D. Octav Minar anunță o culegere care să cuprindă întreaga colaborare a lui Caragiale la *Moftul Român*. Să-i dăm aici o altă idee. Caragiale a fost cîtva timp șef de birou la R. M. S. N'ar fi o afacere, să i-se publice și actele pe cari le-a iscălit în această calitate? Într'o ediție de „Opere complete”, n'ar trebui să lipsească nimic..

O scrisoare. Redactorul nostru, dl. Alexandru Hodoș, a adresat așa numitului „director” al revistei *Cuvîntul Liber următoarea politicoasă scrisoare:*

În ultimul număr al revistei pe care v'o tipărește d-l Iacob Rozenhal (și îmi place să cred că nu vă speculează) dar pe care se chiamă că o girați de ochii lumii cu numele dumneavoastră, ceva mai greco-oriental decât al acestui distins scriitor și om politic, un anonim băiat de duh emite ideea, discutabilă după părerea mea, că sunt prost. E, fără îndoială, o chestiune de apreciere. Opiniile colaboratorilor dela *Cuvîntul Liber* cum ar putea să fie altfel decât libere? Nu voi încerca, prin urmare, să vă întorc vorba înapoi, cu aceeași europenească eleganță, arătându-mi intima și neștrămütata mea convingere că sunteți un imbecil. Ar fi și aceasta tot o chestiune de apreciere. Pentru ce opinia celor cari nu scriu la *Cuvîntul Liber* să fie mai puțin liberă? În ceea ce mă privește, mă consolez cu iluzia că printre cele 18 milioane de locuitori ai României întregite se găsesc cîtiva cari nu sînt de acord cu prudentul meu detractor. Faceți și dumneavoastră la fel..

Dar mai este ceva. Pentru a vă pune, probabil, într'o lumină avantajoasă piscurile de inteligență dela înălțimea cărora treceți în catalog note rele celorlalți muritori, repetați mereu, ca o penibilă bălbăială de mahalgaioaică fără imaginație, acelaș refren idiot că am fost silit cîndva să părăsesc redacția *Adevărului*. Sărăcia de duh a polemicilor dumneavoastră mă lasă rece. Sunt și „mizerii” cari nu mai emoționează. Din întâmplare însă, această afirmație este, cum s'ar zice într'un limbaj parlamentar, o minciună neobrăzată, și aș vrea să știu, nu cine e părintele ei, căci actele de stare civilă n'au curs la bursa gaze-

tărească din strada Sărindar, ci pur și simplu: cine și-o însușește?

Nu mi s'a făcut până acum, în *Cuvântul Liber*, cinstea unei calonii subțiscălitură și mă încercă legitima dorință de a ști cu cine rămâne să mă răfuiesc...

ALEX. HODOȘ

O aniversare. — Di Ion Stănescu-Papa, prim-societar al Teatrului național din Cluj, a sărbătorit deunăzi în mijlocul cămarazilor săi și la lumina rampei, trei zeci de ani de activitate actoricească. Artist inezestrat cu o rară intuiție scenică, folosind cu multă iscusință prețiosul dar de a realiza firescul, di Stănescu-Papa a cunoscut prin forța împrejurărilor, multe din începuturile grele ale teatrului românesc. A slujit cu o adevărată pasiune viața artistică a provinciei, cu deosebire la Craiova, ocolind Capitala, unde ar fi fost totuș printre cel dintâi. Talentatul comedian este acum definitiv al Teatrului din Cluj, de pe scena căruia a câștigat toate sufragiile publicului prin jocul său calm și comunicativ, țesut cu simplitatea minunată care rămâne eterna taină a artei adevărate.

O sală plină până la ultimul loc a aplaudat că simpatie urările ce i s'au adus.

Un furt, și nimic altceva. O obscură gazetă provincială *Viitorul Mehedințului*, care apare la Turnu-Severin, și care, după toate aparențele, este ornul partidului liberat din acel județ, a găsit cu cale să șterpelească de semburile *Țarei Noastre*, reproducându-le fără știrea și învoirea noastră. Autorul lor, pictorul Camil Ressu a devenit astfel, în mod cu totul involuntar, colaborator la *Viitorul Mehedințului*, iar noi stăm și ne întrebăm dacă trebuie

să fim măguliți de atenția care ni se dă, sau e cazul să ne adresăm Tribunalului. Căci, de vreme ce proprietatea artistică e recunoscută prin lege, furtul e tot furt, ori că e vorba de o nevinovată vigneta, ori e vorba de o coșcogeamite urnă electorală...

Deci, rugăm pe confracții și adversarii noștri, dela Turnu-Severin, un oraș de oameni cum se cade după cât știm, să nu ne mai jumulească podoaba paginilor noastre. Ce Dumnezeu! mai sunt și alte publicații în România-Mare, cu poze foarte frumoase, cu numeroase ilustrații, cărora le-ar putea veni rândul, cași nouă. Pentru ce să fim preferați într'un mod atât de crud?

Răsfoind revistele. — *Convorbirile Literare* intrând în al 56-lea an de existență încercă o întinerire. Singura revistă românească, pe frontispiciul căreia strălucește o tradiție, pornește cu forțe înprospăfate, încheiând un bogat bilanț al trecutului și croind planuri pentru viitor. Noul ei director e d. Tzigara-Samurçaș. Cel dintâi număr dublu cu care se inaugurează prefacerea *Convorbirilor Literare* aduce un material destul de bogat și de ales. Cuprinde poezii de d. Oct. Goga, care se vede că nu e atât de „fost poet“ cum spun adversarii săi politici, de d. Ion Pillat și de d. Ion Minulescu. O schiță mișcătoare, realizată cu mijloace sobre, semnează d. I. A. Basarabescu. D-l I. Al. Brătescu-Voinesti face critică; comunicarea sa despre drama „Păcat“ a d-nei Lucreția Petrescu e entuziastă și convingătoare. E un volum abundent, în fruntea căruia strălucesc patru pagini de mărturisiri limpezi, scrise de regina României în 1914, în clipa când cum-păna vremii trebuia să decidă destinul unui popor.